

DEVLETİN GÖREVLERİ

Türk-İş Dergisi, Nisan-Haziran 1998

Yıldırım Koç
Genel Başkan Danışmanı

Devletin görevleri nelerdir? Bugün özelleştirme, taşeronlaştırma, devletin ekonomiye denetleyici ve yönlendirici olarak müdahalesi, kaçak işçilik gibi konular ele alındığında ortaya çıkan farklı görüşlerin temelinde bu soruya verilen yanıtların farklılığı yatmaktadır.

Eğer, 1982 Anayasası'nın 2. Maddesinde yer alan ifadeyi ciddiye alıp, Türkiye Cumhuriyeti'nin bir sosyal hukuk devleti olduğunu ve olması gerektiğini savunuyorsanız, devletin görevlerini çok geniş tutmak gerekir. Devlet, sosyal devlet anlayışı çerçevesinde, "kerim devlet," "baba devlet" olmak zorundadır. Devlet, vatandaşından birçok alanda özveri isterken, beşikten mezara kadar vatandaşını güvence altına almalı, piyasaya vatandaşlar lehine müdahalelerde bulunmalı, doğrudan yatırımlar yapmalı, vatandaşı üç-beş tekelin hakimiyeti altına almaya yönelik girişimlere engel olmalıdır. Bunun için de ulusal, güçlü ve demokratik bir yapıya sahip olmalıdır.

Ancak buna karşılık 1980'li ve 1990'lı yıllarda yaygınlaşan tam tersi bir anlayış vardır. Bu anlayışta devletin görevleri çok sınırlıdır, devletin küçültülmesi gerekir, "devlet baba değildir, işsizine iş bulmak gibi bir yükümlülüğü ve görevi yoktur."

Uluslararası tekelci sermaye ve ulusötesi şirketler de, karşılarında zayıf devletler görmek istemektedir. Bu nedenle, bölgesel saflaşmalar ve çatışmalar körüklenmekte, ulusal devletler parçalanmaya ve zayıflatılmaya çalışılmaktadır. OECD içinde tartışılan ve son aylarda kamuoyunun gündemine gelen Çok Taraflı Yatırım Anlaşması da, ulusötesi sermayenin ulusal devletleri daha da zayıflatma çabasının bir aracıdır. Ulusal devletleri zayıflatmanın, sosyal devleti yok etmenin ve ulusötesi sermayenin hakimiyetini pekiştirmenin en önemli aracı ise, özelleştirmedir.

Bu anlayış değişikliğini ülkemizde de görmek olanaklıdır.

Başbakanlık Kamu Ortaklığı İdaresi Başkanlığı tarafından hazırlanarak 21 Ekim 1994 tarihinde yayınlanan "Türkiye'de Özelleştirme" raporunun başında, "Özelleştirmenin Felsefesi" bölümünde şöyle deniliyordu:

"Özelleştirmenin ana felsefesi, devletin, asli görevleri olan ve özel sektör tarafından yüklenilemeyecek savunma, sağlık, eğitim ve altyapı yatırımlarına yönelmesi; ekonominin ise, pazar mekanizmaları tarafından yönlendirilmesidir."

Bu ifade, Başbakanlık Özelleştirme İdaresi Başkanlığı tarafından 2 Şubat 1995 ve 3 Ağustos 1995 tarihlerinde yayınlanan "Türkiye'de Özelleştirme" raporunda da aynen yer aldı.

Özelleştirme İdaresi Başkanlığı'nın 9.2.1998 tarihli raporunda ise, devletin görevleri konusunda köklü bir değişiklik yapılarak, bu bölüm şöyle oldu:

"Özelleştirmenin ana felsefesi, devletin, asli görevleri olan adalet ve güvenliğin sağlanması yolundaki harcamalar ile özel sektör tarafından yüklenilemeyecek altyapı yatırımlarına yönelmesi, ekonominin ise pazar mekanizmaları tarafından yönlendirilmesidir."

Refahyol Hükümeti'nin 3 Temmuz 1996 günü Parlamentoda okunan programında, devletin görevleri şöyle ele alınıyordu ¹:

“Devletin ekonomide ticari ve üretici faaliyetleri yerine asli fonksiyonları olan adalet, güvenlik ve altyapı hizmetlerini etkili bir şekilde yerine getirmesi ve bu sektörlerle ilgili yatırımlara zaman ve kaynak sağlaması amacıyla özelleştirme faaliyetlerine hızla devam edilecektir.”

Devletin görevlerinin adalet, güvenlik ve özel sektörün üstlenemediği altyapı hizmetleri ile sınırlandırılması, Anayasa'nın ihlalidir.

Devletin görevleri konusundaki karışıklık günümüzde sürmektedir. Ulusal, güçlü ve demokratik devletin ana dayanağı olan sosyal hukuk devleti ve güçlü bir kamu sektörü için mücadele eden sendikalarımız, Devletten bile aynı karşılığı görememektedir. Hükümetlerin ve sermayenin devletin görevleri konusunda izlediği politika, Devletin belirli kesimlerini de bir parça etkilemiş benzerdir.

Cumhurbaşkanı Sayın Süleyman Demirel, 20 Mayıs 1998 günü Petrol-İş Sendikası yöneticilerinin ziyareti sırasında yaptığı konuşmada, özelleştirmeyi savunurken, devletin görevleri konusunda şunları söyledi ²:

“Hiç kimse, devletin yeni fonksiyonlarını tayinde devletin ticaret içinde kalmasını savunmamalı. Devlet, savunma, huzurun sağlanması, kanun hakimiyeti, çevre, eğitim, sağlık, sosyal güvenlik şemsiyesi gibi asli vazifelerini görecek. Dünya şu kanaate geldi ki, devlet, ticaret yaptığında en kötü tüccardır. Türkiye’de kimse özelleştirme cereyanının önünde duramaz... Devlet, bankalar dahil bütün ekonomik işlerin içinden çıkacaktır... Devletin ekonomideki fonksiyonlarını yaşatmak mümkün değil. Dünyanın da, Türkiye’nin de gidişatı budur. Devletle yürütülen hizmetlerde dünya ile rekabet şansı yoktur. 1970-80’li yıllar geride kaldı.”

Türkiye işçi sınıfı ve sendikacılık hareketi ulusal, güçlü ve demokratik devletten yanadır; onun için de sosyal devleti ve güçlü bir kamu kesimini savunmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti'nin geleceği, bu anlayışa sahip çıkılmasına bağlıdır. Sosyal devleti yok edecek özelleştirme uygulamaları, aynı zamanda ulusal devleti de zayıflatmakta ve ulusötesi sermayenin günümüzdeki politikalarına alet olmaktadır.

¹ 54'üncü Hükümet Programı,3.7.1996, Ankara, 1996, s.22.

² Cumhuriyet, 21.5.1998.